

209. Van Dale, de letter O (2)

1. Op het Tweede Groot Breskens Dictee, 13 juni A.D., anno Domini 2009, waren er helaas geen shoot-outs. De auteur geeft toch zijn bedenksels prijs, volgend jaar verzint hij wel weer nieuwe... De elf shoot-outwoorden of -uitdrukkingen voor de liefhebbers, waren: (a) beider clubs' alv's, (b) trainer-speler, (c) Johan Crujff himself, (d) een flip-over mét de nodige sheets, (e) de kleiige klei-industrie, (f) au pairs in au-pairgezinnen, (g) een gewürztraminer of een moezelwijnkje, (h) vee van Laban is tuig van de richel, (i) het janhagel is overstag gegaan, (j) de captain is, nadat hij thuis onder kapitein Rondhemd gediend had, met het gft-afval mee naar Kapitein Jas gegaan, (k) een oratio pro domo houden betekent prêcher pour sa paroisse.
2. De elf supermoeilijke items voor de specialisten waren: (a) daar gaat ie dan, dat is een enclitische uitdrukking, (b) de eagle of bogey bij het golfen en de bogie als onderstel van de locomotief, (c) whiffen, putten (een putt maken) en een hole-in-one scoren over de fairway heen, (d) tenniscourts van floid, tartan of gravel, (e) de cafés zullen vollopen en vol zitten, (f) veelvoorkomende angstkreten en gekrijt van elkaars gasten aftroggelende hotelbazen, (g) als welkomstgeschenk een coupe of coupeje champagne, (h) voor een gedeelde tramrit met je coupe soleil kun je één coupé, een coupeetje of meerdere coupés afhuren, (i) de roerige rijning der dagen doorbreken, (j) de pochhanzen, de showlijders, leiden de show (k) de vervoeging van een der goed Nederlandse, nou ja, werkwoorden luidt: kaltstellen, stellte kalt, heeft kaltgestellt!
3. In het AVRO-programma 'Tussen Kunst & (en) Kitsch' werden enkele interessante termen genoemd: de neo-Louis XVI-periode [spreek uit: seize], crinoline (hoepelrok) en lapis lazuli (lazuursteen). Lapis infernalis staat bekend als helse steen. Bij het programma 'Blokken' noteerde ik quiche lorraine, dat is quiche met spek en kaas. Verder vloog daar een smelleken (dwergvalk, leeuweriksvalk) – een roofvogel – voorbij. Een preek in de Gedächtniskirche in Berlijn suggereerde ten onrechte dat de scheldnaam 'mof' voor Duitser een letterwoord was voor 'Menschen ohne Freunde'.
4. De inquisitie, het Heilig Officie, is de Congregatie voor de geloofsleer. Het klein officie wordt in bepaalde actieve congregaties gebruikt. Was je oom nu officier in de orde van Oranje-Nassau? En heeft hij indertijd een officiersmes gekregen in de officiersmess? De offshore-industrie vind je buitengaats. Offtopic (Jaarboek 2008), bij cricket heb je offspinners en legspinners. Ofossen dienen voor fietsers (opgeblazen fietsopstelstroken). Wist de of-ofgeneratie (Jaarboek 2007) dat al (antoniem: en-engeneratie)? Het ogam is het Oudiers alfabet. De missive gelastte zijn onmiddellijke terugkomst. Een ogenschaal is een Griekse drinkschaal, een kylix.
5. Helpt rode ogentroost tegen rode ogen? Welke schrijfwijze wordt meer gebruikt, oggenebbisj of achenebbisj? Wie verbindt het oginoïsme nog met verloskundige Ogino? De ohm is de SI-eenheid van elektrische weerstand. De trilling vertoont de sinusoïdevorm. De oio's (onderzoekers in opleiding) willen promoveren. Nederland kende ooit een Ministerie van OK en W (Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen). In België verleenden oki's (openbare kredietinstellingen) kredieten. Wat doen scouts als ze okkendollen? Antwoord: purken wegschieten, duidelijk? Okra's (okers) vind je in de soep en (d)oksalen in de kerk. Volgt op een oksel-armzwaai en een oksel-nekgreep vaak een houdgreep bij het judo?
6. In Vlaanderen heet Maria-Hemelvaart ook wel Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart. De heilige oliën worden op de vooravond van Witte Donderdag gewijd. Volgens Van Dale bevat een olie-en-azijnstel impliciet ook een peper-en-zoutstel. Het werkwoord oliepeilen kan niet vervoegd worden. Een olie-watermengsel komt als regel niet uit een oliewatermolen. De rooms-katholieke oliewijding staat ook wel bekend als chrismamis (een mis!). Het oliezuur is het cis-9-octadeceenzuur, een vloeibaar vetzuur dat wordt verkregen uit natuurlijke vetten en oliën.

7. Een kornak is een olifantsleider. De olifantsvogel behoorde tot de familie van de madagascarstruisen. Oligemie is geen onderdeel van de chemie, maar duidt een verminderde hoeveelheid bloed in de bloedbaan aan. Wie kent niet het 'ollekebolleke, rubisolleke, ollekebolleke knol'? De Surinaamsen droegen hun oloisiketi's. Goethe wordt de olympiër van Weimar genoemd. De verheven dichter is even van zijn Olympus afgedaald naar het plebs. De timmerman verrinneweerde met zijn ojiefschaaf de ogiefboog. Oh la la kun je ook schrijven als olala (of omgekeerd). Olewesjolem Menachem Begin leeft voort in onze herinnering. Was deze klassenpatiënte, geheel gekleed in ombré, nu oligo- dan wel schizofreen?

8. De FIDE, de internationale schaakfederatie, is een afkorting van Fédération Internationale des Échecs (nee, geen echecs!). Het fidei-commis is een erfstelling over (uit) de hand. Fidelisme is hetzelfde als caströisme (beide: Jaarboek 2009). Zijn er nog steeds kolengestookte elektriciteitscentrales? Krijg de kolere (koleire, klere)! Omeprazol doet dienst als maagzuurremmer. De spanten van een in aanbouw zijnd schip kun je een sent omleggen. Het verkeer werd via een bypass omgeleid. Brengt zo'n korteomloopbos nu veel geld op? De gebeds- en toverformule der noordelijke boeddhisten en lama's is 'om mani padme hum'. De Ommelanden is de landstreek die zich om de stad Groningen uitstrekt, omvattende de drie kwartieren van Hunsingo, Fivelingo en het Westerkwartier, anders gezegd: de Ommelandse gebieden.

9. Het picot (omoog) is een oogje dat aan de buitenzijde van het kantwerk is aangebracht. Veel oma's lijden aan omatitis. Dat leidt tot verregaande bemoeizucht. Een ombiliek is in de wiskunde een navelpunt. Ombrelles zijn parasols. Het omein (nee, niet: o, mijn God) is het amen van de joden. Omfalitis is navelontsteking. Omissis jocis, alle gekheid op een stokje, nu even serieus, graag. De kennelijke hoofdverdachte was omni exceptione major. Een omnis homo is een soort van factotum, een allround man. Omnium consensu, eenstemmig, werd de beul achteloos ter dood veroordeeld.

10. Wat is nu toch de omphalos, de navelsteen? De aanduiding OMR [oo-èm-èr] staat voor Omanitische rial, om [oo-èm] is de internetaanduiding voor Oman. De omroepbijdrage was in Nederland een vorm van kijk- en luistergeld, thans gefiscaliseerd. Zijn uiteenzetting was nogal prolix. De kouters kun je tot zwaarden omsmeden. Omstebeurt [spreektaal] is om de beurt of om beurten. De Franse omwenteling is een voorbeeld van een revolutie en heet ook wel Franse Revolutie. Ik deed het omwille van haar, ter wille van de koningin dus (bij het schaken).

Rein Leentfaar